

تحلیل اثرات اجرای طرح‌های هادی در توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی: روستای خراشاد شهرستان بیرجند)

مهديه خراشادی زاده^۱ - دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران
مرتضی اسمعیل نژاد - استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۹/۱۳

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۱/۱۱

چکیده

امروزه طرح هادی روستایی مهمترین ابزار مدیریت توسعه روستایی در ایران است. این طرح‌ها عمدتاً جنبه‌های کالبدی روستاها را مورد توجه قرار می‌دهند و بخش عمده قابل اجرا یا اجرا شده طرح‌های هادی روستاهای کشور نیز جنبه کالبدی دارند. در این راستا، هدف اصلی این پژوهش، بررسی اثرات اجرای طرح هادی در توسعه روستای خراشاد می‌باشد. این پژوهش از نظر ماهیت از نوع توصیفی - تحلیلی است که در روش توصیفی داده‌ها با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و عملیات میدانی با استفاده از پرسش‌نامه جمع‌آوری شده است. در روش تحلیلی، با توجه به فرضیه‌های پژوهش، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. جامعه آماری در این پژوهش، سرپرستان خانوار روستای خراشاد، می‌باشند که ۷۷ نفر از آنان با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شده است و پرسش‌نامه در بین آن‌ها توزیع گردید. روایی پرسش‌نامه با نظر کارشناسان و پژوهشگران در زمینه موضوع مورد پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. نتایج این پژوهش نشان داد که، ساکنین روستا، از اجرایی شدن طرح هادی در روستا رضایت دارند و میزان اثرگذاری و موفقیت طرح هادی را در ارتباط با شاخص‌های مسکن، کالبدی، بهداشت و کاربری اراضی خوب ارزیابی کردند. با اجرایی شدن طرح هادی، شبکه‌ی معابر و مسیر پیاده‌روها اصلاح شده است که باعث سهولت رفت و آمد روستاییان و همچنین با ایجاد شیب در معابر، جدول‌گذاری و قرار دادن جوی‌ها باعث بهبود و کیفیت معابر و دسترسی آسانتر به خدمات شده است و علاوه بر آن، در زمینه‌ی معیار بهداشت، جمع‌آوری زباله، دفع آب‌های سطحی و پسماندهای منازل که یکی از اثرات اجرایی مورد انتظار از طرح هادی روستایی تأثیر بر روی بهداشت محیط و وضعیت زیست محیطی روستاهاست می‌توان میزان موفقیت طرح هادی را در ارتباط با شاخص‌های بهداشت مشاهده کرد.

واژگان کلیدی: طرح هادی، روستا، توسعه روستایی، توسعه کالبدی، روستای خراشاد، شهرستان بیرجند

مقدمه

روستاها با توجه به نقش مهمی که در نظام تولید و اشتغال کشور دارند، گستردگی و پهنه جغرافیایی وسیعی که در بر می‌گیرند و جمعیت قابل توجهی که علی‌رغم تغییر و تحولات اجتماعی-اقتصادی دهه‌های اخیر در این سکونتگاه‌ها سکنی گزیده‌اند، باید در نظام توسعه کشور از جایگاه ویژه‌ای برخوردار باشند (Alal Hesabi, 2001: 15). اما جهت نیل به توسعه و به طور اخص توسعه روستایی در هر کشور و سرزمینی نیازمند برنامه‌ریزی منسجم و هماهنگ هستیم. انسجام در برنامه‌ریزی نیز در سایه اتخاذ سیاست‌هایی در قالب الگوهایی معین ممکن می‌شود (papeli Yazdi & Ebrahimi, 2005: 58). یکی از الگوهای توسعه روستایی که در دهه اول پس از پیروزی انقلاب اسلامی با هدف دستیابی به توسعه در مناطق روستایی، تهیه و اجرا گردید طرح هادی روستایی است که به عنوان مهمترین سند رسمی و قانونی توسعه و عمران یک روستا در کشور ما می‌باشد (Hanzal Aidane, 2009: 1). طرح هادی روستایی درصدد دستیابی به ایجاد زمینه توسعه و عمران روستاها، تأمین عادلانه امکانات، هدایت وضعیت فیزیکی روستا، تسهیلات بهبود مسکن و خدمات محیط زیستی و نظارت بر روند توسعه کالبدی روستا، ایجاد زمینه کاهش خطر سوانح طبیعی و ایجاد زمینه کاهش خطر سوانح طبیعی و ایجاد بستر لازم جهت فراهم شدن زمینه صدور سند مالکیت املاک واقع در بافت مسکونی روستا است (Hosseini Hasel & Azizpour, 2007: 43).

طرح‌های هادی در ایران متأثر از دیدگاه کارکرد گرایی با محوریت قرار دادن تحولات کالبدی در روستاها سعی در دگرگون ساختن کالبد روستاها و دستیابی به توسعه روستایی هستند (Muzaffar&Partners, 2007: 12). محصول نهایی طرح‌های هادی روستایی در ایران نقشه کاربری اراضی پیشنهادی، جدول سرانه‌ها و ضوابط و مقررات می‌باشد. برخی دیگر از محققان معتقدند که در نظام برنامه‌ریزی توسعه روستایی بیشتر از رویکرد عقلانی محور استفاده شده است. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که رویکرد عقلانی‌گرایی بدلیل "تخصص محوری" و "خصیصه غیرمشارکتی" با ناکامی‌ها و ضعف‌های زیادی رو به رو بوده؛ در شرایط کنونی اتخاذ رویکرد ارتباطی از ضرورت‌های مهم فرآیند برنامه‌ریزی توسعه روستایی کشور محسوب می‌شود (Ronaldin Eftehkari & Behzad Nasab, 2003:1). طرح هادی به عنوان یک متغیر بیرونی، وارد سیستم روستا می‌شود، بر ساختارهای روستا اثر می‌گذارد، این ساختارها شامل ابعاد چهار گانه فیزیکی-کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی روستا است، طرح هادی با مبنای تغییر و تحول در ساختار فیزیکی-کالبدی بخشی از فرآیند توسعه روستایی به شمار می‌رود (Aslani, 1998: 223). براین اساس بررسی مطالعه حاضر، در پی بررسی میزان اثرات اجرای طرح هادی در توسعه روستای خراشاد شهرستان بیرجند می‌باشد. این پژوهش به دنبال آن است تا میزان تأثیر گذاری و موفقیت طرح هادی روستای خراشاد در ابعاد کالبدی، اجتماعی - اقتصادی و بهداشتی از دیدگاه روستاییان را بررسی نماید.

با توجه به اهمیت طرح‌های هادی روستایی و اثرات چندگانه آن‌ها در ابعاد مختلف زندگی روستاییان، تحقیقات متعددی پیرامون بررسی و ارزیابی اثرات اجرای طرح‌های هادی بر زندگی روستاییان صورت گرفته است. شارع پور در سال ۱۳۷۰ در مقاله ای با عنوان "اثر اقتصادی- اجتماعی طرح‌های بهسازی در روستاهای استان آذربایجان شرقی" با بررسی ۱۳۰ سرپرست خانوار در ۴ روستای نمونه در این زمینه مطالعاتی انجام داده است. از جمله نتایج مهم این مطالعه می‌توان به نامناسب بودن روش شناسایی نیازهای اولیه روستاییان توسط طرح هادی، طولانی شدن مدت اجرا، محدود شدن مشارکت روستاییان به کمک مالی آن‌ها و ناهماهنگی بین افراد دست اندرکار طرح در هنگام اجرا اشاره کرد. موسوی قهدریجانی در سال ۱۳۷۴ در مقاله‌ای با عنوان "ارزشیابی اثرات اجتماعی طرح‌های بهسازی روستایی در استان اصفهان" به نتایج قابل ملاحظه‌ای دست یافت (Rezvani, 2010: 169). عظیمی و جمشیدیان مجاور (۱۳۸۴) در مطالعه خود نشان دادند که اجرای طرح هادی روستایی باعث پیشرفت نسبی زندگی مردم و افزایش امیدواری آن‌ها نسبت به سکونت در روستاهای برخوردار از این طرح شده است. این در حالی است که از نظر اثرات زیست محیطی، طرح هادی روستایی

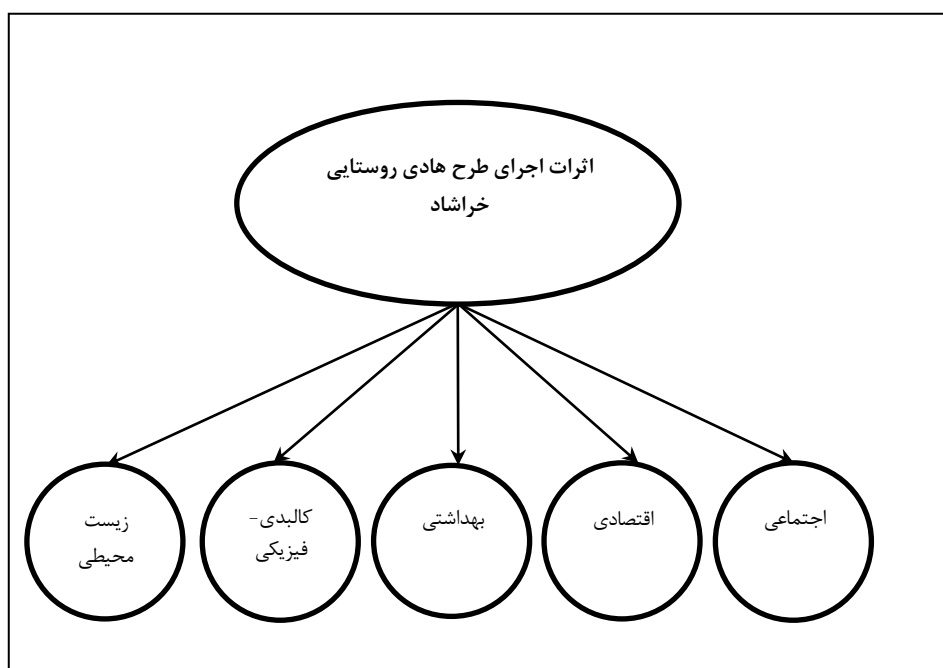
در منطقه مورد مطالعه چندان موفق عمل نکرده است. از دیدگاه عنابستانی طرح هادی امید به زندگی در روستا را برای اهالی آن به وجود آورده است، اما پیامدهای زیست محیطی آن را نباید نادیده انگاشت. نصیری نیز معتقد است که اجرای طرح هادی روستا باعث بهبود وضعیت سکونتگاه‌های روستایی در روستاهای شهرستان زنجان شده است (Anabestani, 2008:1). حق پناه و دهقانی به این نتیجه رسیدند که طرح هادی موجب بهبود زندگی مردم و امیدواری آنان به سکونت در روستاها شده، اما عواقب زیست محیطی مطلوبی بر جای نگذاشته است (Hagh Panah & Dehghani, 2008: 1). در مطالعه دیگری، آمار و صمیمی شامی (۱۳۸۸) در ارزشیابی اثرات اجرای طرح‌های هادی روستایی در بخش خمام شهرستان رشت دریافتند اجرای این طرح از نظر نحوه ساخت و ساز مسکن و معماری روستا جهت بهسازی و مقاوم‌سازی و نیز دفع بهداشتی زباله‌ها به طور نسبی موفق بوده است، اگرچه اثرات اجرای این طرح‌ها در زمینه‌هایی همچون دفع بهداشتی فاضلاب‌های خانگی، بهبود وضعیت معابر و کاهش تبدیل اراضی زراعی به کاربری غیر کشاورزی ضعیف بوده است. تقیلو و همکاران (۱۳۸۸) در ارزیابی اثرات طرح‌های هادی روستایی در ابعاد کالبدی، اجتماعی و اقتصادی از دیدگاه روستاییان در شهرستان کمیجان استان مرکزی نشان دادند که میانگین عملکرد طرح هادی در ابعاد مختلف مورد مطالعه کمتر از میانگین مورد انتظار بود. به عبارت دیگر، اجرای طرح هادی روستایی توانسته است ابعاد مختلف زندگی روستاییان اعم از کالبدی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی را تحت تأثیر خود قرار داده و اثرات مثبتی را به همراه داشته باشد. مرادی و همکاران (۱۳۸۸) مهمترین اثرات اجرای طرح‌های هادی در روستای حاجی‌آباد در بخش مرکزی شهرستان بیرجند را شامل توسعه ساخت و سازهای مسکونی و بهبود وضعیت معابر (در بعد کالبدی)، دسترسی به خدمات و رفع نیازهای خدماتی و علاقمندی افراد محلی به ادامه سکونت در روستا (در بعد اجتماعی) و رعایت مسایل زیست محیطی در روستا در نظر گرفته‌اند. بر اساس مطالعه‌ای که پژوهشکده سوانح طبیعی (۱۳۸۸) در خصوص ارزشیابی اثرات اجرای طرح هادی روستایی در کشور انجام داد، مشخص شد که اثرات اجرای طرح‌ها در قالب چهار دسته زیر قرار می‌گیرند: اثرات کالبدی- فضایی (شامل بهبود وضعیت معابر، توسعه کمی و کیفی سکونتگاه‌های روستایی و اصلاح بافت روستا)؛ اثرات محیطی (شامل مقاوم‌سازی مسکن روستایی در برابر مخاطرات طبیعی همچون سیل و زلزله و بهبود وضعیت زیست محیطی روستاها اعم از دفع زباله و پسماند خانگی و جمع‌آوری آب- های سطحی)؛ اثرات اجتماعی (شامل کاهش فقر، کنترل مهاجرت، پویایی نهادهای محلی و بهبود منزلت اجتماعی روستاییان)؛ و اثرات اقتصادی (شامل بهبود وضعیت اشتغال و درآمد روستاییان، افزایش سرمایه‌گذاری در روستا و افزایش قیمت زمین). محمدی یگانه و همکاران (۱۳۹۱) در مطالعه خود در خصوص تبیین اثرات اجرای طرح هادی بر بهبود کیفیت زندگی نواحی روستایی شهرستان بیجار دریافتند در مجموع اجرای طرح هادی تأثیرات مثبت و معنی‌داری را بر ابعاد کالبدی مناطق روستایی داشته است، ولی در ابعاد محیطی، اجتماعی و اقتصادی چندان موفق نبوده است. در طول ادوار مختلف روستاها تأمین کننده نیازهای زیستی و تغذیه‌ای جمعیت کشور بوده‌اند (Motyee Langroodi, 2002:35). شناخت دقیق مسائل مربوط به روستاهای ایران از اهمیت بسیار برخوردار است زیرا ریشه تمامی مشکلات و مسائل عقب ماندگی مثل فقر گسترده، نابرابری در حال رشد، رشد سریع جمعیت و بیکاری فزاینده در مناطق روستایی قرار دارد (Todarow, 1988: 255) نقش و جایگاه روستاها در فرآیندهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی و همچنین پیامدهای توسعه نیافتگی مناطق روستایی مانند فقر گسترده، بیکاری و مهاجرت، موجب توجه به روستاها و توسعه روستایی گردیده است (Azkia & Ghaffari, 2003:19). لیو (۲۰۰۷) تأکید دارد فراهم ساختن امکانات و زیرساخت‌های مختلف و بهسازی و توسعه سکونتگاه‌های روستایی، یکی از مؤلفه‌های مهم برنامه‌ریزی توسعه روستایی به شمار می‌رود (Liu, 2007: 564) که می‌تواند زمینه را برای توسعه روستاها در سایر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی فراهم سازد (Molaei Hashjin, 2006: 106). با توجه به مشخصه‌های بارز طرح هادی روستایی از جمله سابقه نسبتاً طولانی تهیه و اجرای آن‌ها، ارتباط مستقیم این طرح با روستاها و

تأثیرگذاری آن بر ابعاد مختلف توسعه جوامع روستایی (Rezvani, 2010:170). در سال‌های اخیر این طرح در سطح کشور برای شمار زیادی از روستاها تهیه و اجرا شده است، به نحوی که بنیاد مسکن انقلاب اسلامی از سال ۱۳۶۸ تا پایان سال ۱۳۸۹ در حدود ۲۴۸۹۹ طرح تهیه و ۹۹۱۲ طرح را در سطح روستاهای کشور اجرا کرده است (Aziz Poor & Partners, 2010:73). طرح هادی روستایی در حقیقت طرح توسعه فضای کالبدی روستایی است و براساس اهدافی که برای آن تعیین شده است، هدایت روند و فرآیندهای توسعه کالبدی روستایی را برعهده می‌گیرد (Natural Disaster research institution, 2008:139). در واقع یکی از مهمترین طرح‌ها و برنامه‌های دولت برای ساماندهی و توسعه روستاهای کشور که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت فیزیکی روستا، روند توسعه و گسترش آن را در افق ده ساله مشخص می‌نماید طرح هادی روستایی است (The villages & municipalities organization of the country, 2005) که نخستین تلاش سازمان یافته برای ساماندهی کالبدی سکونتگاه‌های روستایی با هدف فراهم سازی زمینه‌های توسعه و عمران مناطق روستایی، تلقی می‌شود (Ghaffari, 2010:169). طرح هادی روستایی، با در پیش گرفتن رویکردی مبتنی بر محوریت تحولات کالبدی در توسعه روستاها (Islamic Revolution Housing Foundation of Zanjan Province, 2010:10) به اجرای پروژه‌های اجرایی دهگانه‌ای پرداخت که همگی در پی دگرگون ساختن کالبد روستاها، و به تبع آن توسعه روستایی بودند. گرچه تمامی این پروژه‌ها، برجانه‌های کالبدی استوار شده‌اند اما بی‌تردید این تغییر و دگرگونی در کالبد روستاها، دیگر ابعاد محیط روستایی را، از جمله محیط طبیعی روستاها، تحت تأثیر قرار خواهد داد (Muzaffar, 2007:12-15). به طور کلی رویکردها و راهبردهای توسعه روستایی از دهه ۱۹۵۰ تاکنون را می‌توان در قالب ۴ دسته رویکردهای اقتصادی، رویکردهای اجتماعی، رویکردهای کالبدی - فضایی و رویکردهای جامع یا جایگزین طبقه بندی نمود که متناسب با هر یک از این رویکردها، راهبردهای متعددی به کار رفته است. از جمله رویکردهای مهم در عرصه روستایی، رویکرد فیزیکی - کالبدی و همچنین رهیافت مکان مرکزی در برنامه‌ریزی فضایی - مکانی است. در این رهیافت برنامه‌ریزی مراکز روستایی برای تبدیل آن‌ها به مکان زیست مطلوب و کانون تمرکز نوآوری و محل استقرار واحدهای پشتیبانی و خدمات روستایی صورت می‌پذیرد (DHV Consulting Engineers from The Netherlands, 1995:12) که در برنامه‌های عمرانی و توسعه روستایی در ایران چه در قالب برنامه‌های پنج ساله و چه در چارچوب طرح‌های توسعه روستایی در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی، از این رهیافت کم و بیش استفاده شده است (Rezvani, 2010: 116-117).

روش پژوهش

این تحقیق از لحاظ هدف از نوع کاربردی و از نظر ماهیت از نوع توصیفی - تحلیلی است که در روش توصیفی داده‌ها و اطلاعات با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و عملیات میدانی جمع‌آوری شده است. در روش تحلیلی (تجزیه و تحلیل آماری)، با توجه به هدف پژوهش، شاخص‌هایی در نظر گرفته شده است و داده‌های مربوط به این شاخص‌ها به وسیله پرسش‌نامه گردآوری و با استفاده از آزمون‌های آماری تبیین و تحلیل شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش، سرپرستان خانوار روستای خراشاد می‌باشد که طبق سرشماری سال ۱۳۹۰، ۳۷۹ نفر هستند که با استفاده از فرمول کوکران، تعداد ۷۷ نفر از آن‌ها انتخاب و پرسش‌نامه در بین آن‌ها توزیع گردید. در این پژوهش با توجه به فرضیه‌های مورد بررسی، پرسش‌نامه در دو بخش سؤال‌های عمومی (سن، میزان تحصیلات و...) و سؤال‌های تخصصی مربوط به اثرات اجرای طرح‌های هادی در توسعه روستای خراشاد طراحی گردیده است. سؤال‌های مورد استفاده، شامل ۳۲ سؤال بسته در طیف لیکرت پنج مقیاسی از خیلی کم = ۱ تا خیلی زیاد = ۵ هستند. روایی پرسش‌نامه مورد استفاده از طریق ارزشیابی توسط کارشناسان بنیاد مسکن روستایی و اساتید دانشگاه مورد بررسی قرار گرفت و پس از رفع اشکالات مورد تأیید واقع

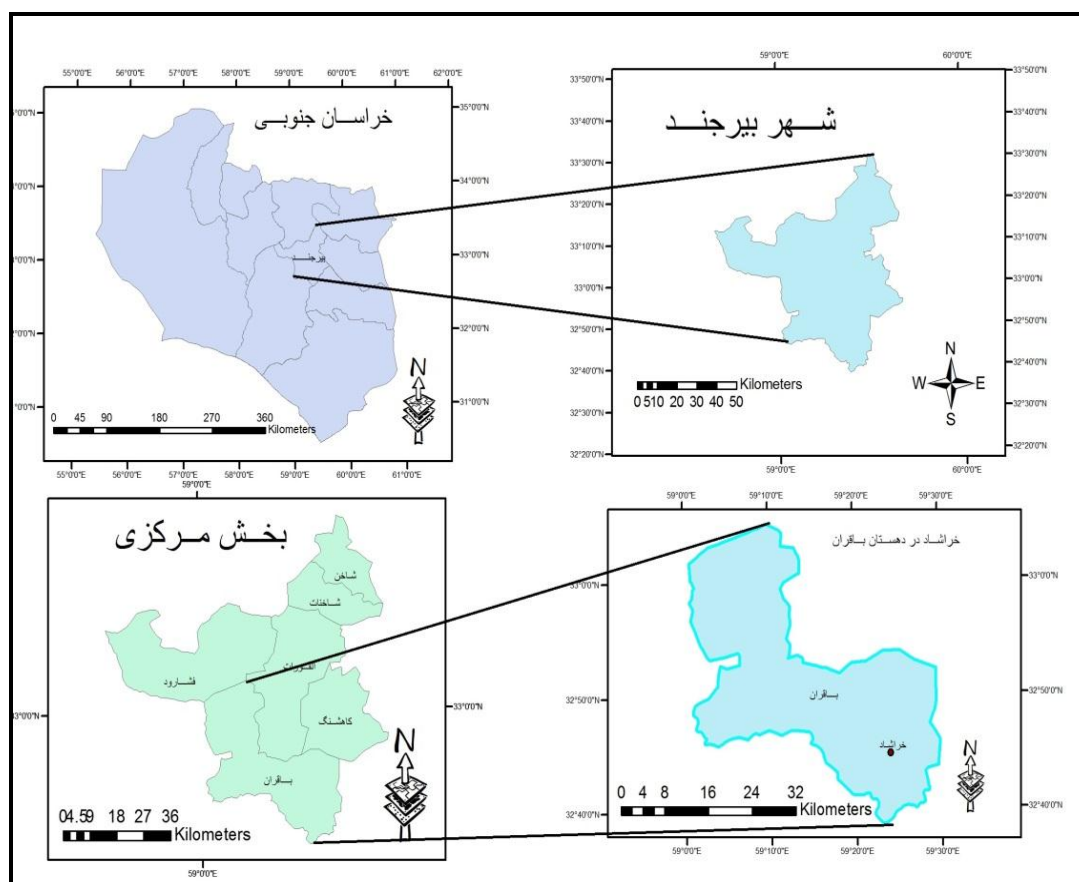
شد. در این پژوهش پایایی پرسش‌نامه از طریق آلفای کرانباخ در محیط SPSS تعیین گردیده است. آزمون الفای کرونباخ با ۳۲ گویه انجام گرفت. ضریب آلفای کرانباخ پرسش‌نامه مورد استفاده برابر با ۰/۹۷۶ نتیجه گردید که نشانگر پایایی خیلی خوب آن می‌باشد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش آمار استنباطی همچون آزمون همبستگی پیرسون توسط نرم افزار SPSS 20 انجام شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

محدوده مورد مطالعه

روستای خراشاد در موقعیت ۵۹ درجه و ۲۴ دقیقه و ۳۲ درجه و ۴۵ دقیقه عرض جغرافیایی و در ارتفاع ۱۹۸۰ متری از سطح دریا واقع شده است (شکل ۲). این روستا دره ای است و کوه‌های تاج کوه از شرق و آسیا کوه از جنوب شرقی آن را در بر گرفته‌اند. رودخانه فصلی کفکی از کنار روستا می‌گذرد و روستا در دره این رودخانه بر دامنه‌های کوه قرار دارد. باغات و اراضی کشاورزی بر روی بستر و تراس رودخانه گسترش یافته و منازل مسکونی نیز بدلیل فضای کم توسعه بر روی دامنه‌های کوهستان استقرار یافته‌اند. روستای خراشاد از روستاهای معروف شهرستان بیرجند محسوب می‌شود. این شهرت علاوه بر موقعیت جغرافیایی آن و خوش آب و هوایی، بدلیل تجار متمدن، مردم با فرهنگ و پرتلاش آن نیز می‌باشد. این روستا یکی از مرفه‌ترین و توسعه یافته‌ترین آبادی‌های بخش مرکزی و حتی شهرستان بیرجند می‌باشد. تمایل زیادی برای خرید املاک این روستا از سوی ثروتمندان شهری وجود دارد و برخی از ساختمان‌های احداثی در این روستا با گرانترین منازل شهر بیرجند برابری می‌کند (papeli Yazdi, 1996:172).

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی روستای خراشاد در دهستان باقران، شهرستان بیرجند

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی

– معرفی ویژگی‌های جامعه نمونه

از کل افراد نمونه، ۸۳/۱ درصد زن و ۱۶/۹ درصد مرد بودند. جامعه‌ی مورد بررسی در این پژوهش، ساکنین روستای خراشاد می‌باشند که تعداد ۷۷ نفر از آن‌ها انتخاب و پرسش‌نامه در بین آن‌ها توزیع گردید. از کل افراد پاسخ دهنده ۱۰/۴ درصد کمتر از ۲۰ سال، ۲۶ درصد، بین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۲۸/۶ درصد بین ۳۰ تا ۴۰ سال، ۲۳/۴ درصد بین ۴۰ تا ۵۰ سال و ۱۱/۷ درصد بیش از ۵۰ سال سن داشتند. از کل افراد نمونه ۱۰/۴ درصد دارای تحصیلات ابتدائی، ۱۸/۲ درصد دارای تحصیلات راهنمایی، ۱۵/۶ درصد دارای تحصیلات متوسطه، ۲۳/۴ درصد دارای تحصیلات دیپلم، ۲۹/۹ درصد دارای تحصیلات فوق دیپلم و لیسانس، ۲/۶ درصد تحصیلات فوق لیسانس دارند.

یافته‌های استنباطی

– آزمون‌های فرض

- فرض ۱: میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های مسکن در ارتباط است.
 H_0 : میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های مسکن در ارتباط نیست.
 H_1 : میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های مسکن در ارتباط است.

جدول ۱. شاخص‌های مسکن

ردیف	شاخص‌های مسکن	میزان تأثیر گذاری			
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
۱	افزایش تراکم ساختمانی	۵۱/۹	۲۸/۶	۱۴/۳	۵/۲
۲	مقاوم سازی مساکن روستایی	۳۷/۷	۳۳/۸	۲۰/۸	۷/۸
۳	میزان تغییر در تیپ مساکن روستا (الگوی مسکن)	۴۹/۴	۲۶	۱۹/۵	۵/۲
۴	تغییر الگوی ساخت و ساز روستایی	۵۳/۲	۲۰/۸	۲۰/۸	۵/۲
۵	ایجاد زمینه برای صدور سند مالکیت	۵۷/۳	۲۱/۳	۱۲	۹/۳
۶	رعایت مقرارت در ساخت و ساز	۴۲/۹	۲۸/۶	۱۰/۴	۱۳
۷	افزایش تراکم خانوار	۴۰/۳	۶/۵	۲۴/۷	۲۰/۸

جدول ۲. آزمون فرضیه اول

آزمون همبستگی پیرسون	
تعداد	۷۷
ضریب همبستگی	**۰.۷۸۱
P-value	۰/۰۰۰

برای این آزمون با توجه به ویژگی‌های مقیاس دو متغیر، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج این آزمون نشان می‌دهد که چون مقدار سطح معنا داری $0/000$ شده است و کمتر از $0/05$ است بنابراین فرض صفر ما رد می‌شود و یعنی میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های مسکن رابطه معناداری با اطمینان ۹۵ درصد وجود دارد و مقدار ضریب همبستگی نیز مثبت است و برابر با $0/781$ است.

راهبرد حفظ و نگهداری بهره برداران کوچک که امروزه در توسعه اقتصادی و اجتماعی نقش بازی می‌کنند، راهبرد بهبود مسکن است (Albaladejo, 2009: 806). یکی از مهمترین اهدافی که طرح هادی روستایی دنبال می‌کند، انتظام بخشی به روند گسترش و ساخت و ساز در مناطق روستایی است. تلاش برای انسجام توسعه آبی و ساخت و سازهای جدید با توجه به وضعیت اقلیمی و شرایط محیطی از جمله ویژگی‌های اجرای طرح هادی است (Azimi, 2004:29). با توجه به اینکه ارتقای کیفیت ابنیه، بخشی از شرح خدمات طرح‌های هادی را تشکیل می‌دهند، بنابراین بهبود وضعیت مسکن یکی از اهداف مهم این طرح‌هاست (Anabestani & Akbari, 2011: 99). یکی از موارد قابل اشاره پس از اجرای طرح هادی روستایی، نظارت بر نحوه ساخت و سازهای جدید در روستاست. در بین شاخص‌های مسکن، ایجاد زمینه برای صدور سند مالکیت با $57/3$ درصد بیشترین تأثیرگذاری و رضایت مردم را در اجرای طرح هادی داشته است که تا سال ۹۰، تعداد پرونده ارسالی به ثبت ۲۱۳ فقره بوده که از ۲۱۳ فقره، ۱۹۲ فقره آن سند صادر شده است. در بین شاخص‌های مسکن، مقاوم‌سازی مساکن روستایی، با $40/3$ درصد نسبت به دیگر شاخص‌های مسکن، کمترین تأثیرگذاری را در اجرای طرح هادی داشته که تعداد ۴۳ متقاضی تا سال ۹۰، برای پرداخت تسهیلات طرح ویژه بهسازی و نوسازی مسکن روستایی و ۲۹ فقره، تسهیلات قرض الحسنه تعمیر مساکن روستایی به بانک معرفی شدند. در روستای خراشاد، منازل جدید و تازه ساز، با در نظر گرفتن اصول فنی و رعایت حدود خیابان‌ها ساخته شده‌اند و در مورد منازل قدیمی نیز مقاوم سازی و نوسازی بیشتر به چشم می‌خورد (شکل ۳).

بعد از اجرای طرح
 شکل ۳. مساکن روستای خراشاد در قبل و بعد از اجرای طرح
 قبل از اجرای طرح

فرض ۲: میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های شبکه معابر در ارتباط است.
 H_0 : میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های شبکه معابر در ارتباط نیست.
 H_1 : میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های شبکه معابر در ارتباط است.

جدول ۳. شاخص‌های شبکه معابر

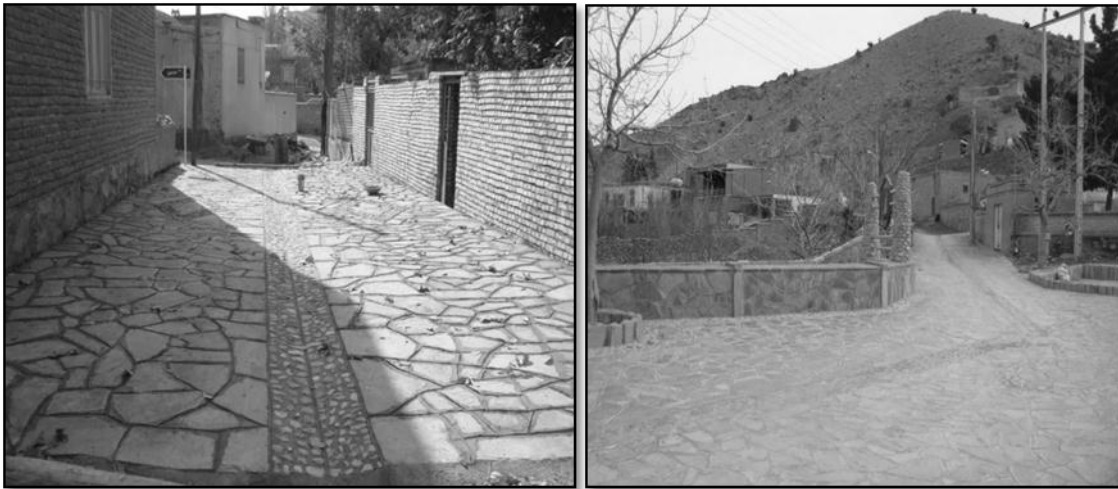
میزان تأثیر گذاری					شاخص‌های شبکه معابر	ردیف
خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
۲/۶	۱۰/۴	۱۶/۹	۱۸/۲	۵۱/۹	سهولت رفت و آمد روستاییان	۱
۲/۶	۰	۱۹/۵	۲۰/۸	۵۷/۱	کیفیت معابر نوساخت	۲
۲/۶	۰	۲۲/۱	۲۶	۴۹/۴	کیفیت پوشش معابر	۳
۰	۵/۲	۲۰/۸	۲۰/۸	۵۳/۲	نحوه دسترسی به معابر	۴
۲/۶	۵/۲	۲۰/۸	۲۴/۷	۴۶/۸	رعایت ضوابط فنی (تعریض مناسب، شیب مناسب، رعایت حریم راه‌ها...)	۵
۲/۷	۹/۳	۱۷/۳	۲۸	۴۲/۷	تغییرات سلسله مراتب معابر	۶
۲/۶	۵/۲	۲۳/۴	۱۸/۲	۳۹	بهبود و بهسازی معابر موجود	۷
۰	۵/۲	۲۰/۸	۲۰/۸	۴۵/۵	زیبا سازی معابر	۸

جدول ۴. آزمون فرضیه دوم

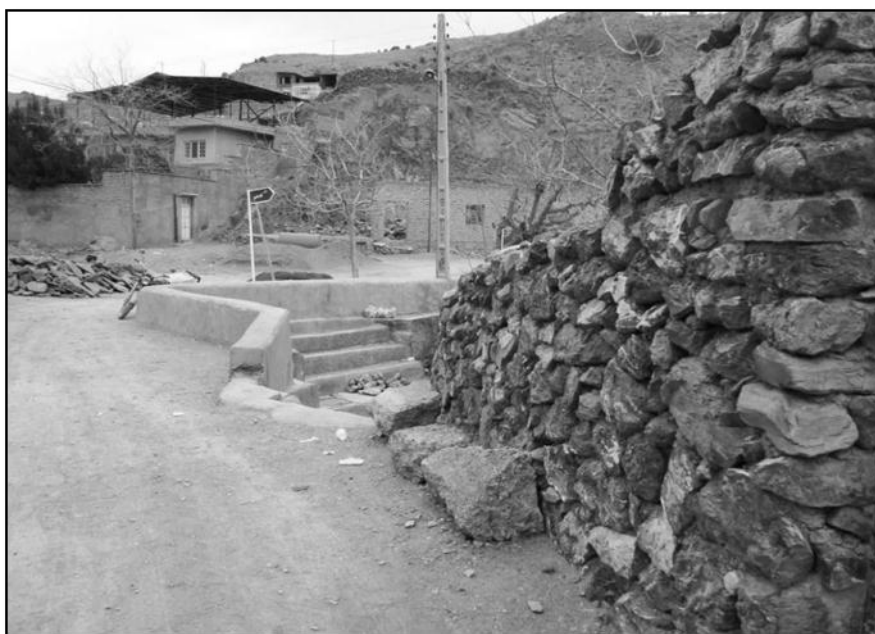
آزمون همبستگی پیرسون	
تعداد	۷۷
ضریب همبستگی	۰.۸۴۴**
P-value	۰/۰۰۰

برای این آزمون با توجه به ویژگی‌های مقیاس دو متغیر، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده که نتایج این آزمون نشان می‌دهد که چون مقدار سطح معنا داری $0/000$ شده است و کمتر از $0/05$ است بنابراین فرض صفر ما رد می‌شود یعنی میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های شبکه معابر رابطه معناداری با اطمینان ۹۵ درصد وجود دارد و مقدار ضریب همبستگی نیز مثبت و برابر با $0/844$ است. یکی از پروژه‌های مهم در اجرای طرح‌های هادی، تعریض یا احداث معابر در روستاهاست. اصلاح شبکه معابر و مسیر پیاده روها در واحد همسایگی بر زندگی ساکنان تأثیر بسیار دارد. افزون بر آن، سبب ایجاد فضای دوستانه شده و برنامه‌های بهداشتی را در زمینه جمع‌آوری زباله، دفع آب‌های سطحی و پسماندهای منازل کارآمد می‌کند (Kelly, 2006: 281). به عبارتی احداث یک خیابان اصلی و استقرار واحدهای تجاری، خدماتی و صنعتی روستا پیرامون این محور اصلی وجه بارز و نشانه اصلی اجرای طرح هادی در یک روستا می‌باشد (Azimi, 2004: 28). با توجه به جدول، مهمترین تأثیر طرح هادی بر روی شاخص شبکه معابر بر روی کیفیت معابر نوساخت با $57/1$ درصد است که تا سال ۹۰، جداره سازی و بهسازی مظهر قنات به میزان 400 متر مربع سنگ فرش معابر و جداره سازی معابر 10275 متر مربع عملیات خاکی در زمین سنگی و سخت به میزان 5400 متر مربع جهت بازگشایی معابر از محل اعتبارات واگذاری در مرحله اول انجام شده است که مرحله دوم نیز در دست اقدام است. قبل از اجرایی شدن طرح هادی، آب گرفتگی در معابر در زمان بارندگی اتفاق می‌افتاد و همچنین رفت و آمد روستاییان در معابر به سختی صورت می‌گرفت اما اجرایی شدن طرح هادی، باعث سهولت رفت و آمد روستاییان و همچنین با ایجاد شیب در معابر، جدول گذاری و قرار دادن جوی‌ها باعث بهبود و کیفیت معابر شد (شکل‌های ۴ و ۵).

شکل ۴. تصاویری از شاخص کالبدی روستای خراشاد در بعد از اجرای طرح

شکل ۵. تصویری از شاخص کالبدی روستای خراشاد در قبل از اجرای طرح

فرض ۳: میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های کاربری اراضی در ارتباط است.
 H_0 : میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های کاربری اراضی در ارتباط نیست.
 H_1 : میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های کاربری اراضی در ارتباط است.

جدول ۵. شاخص‌های کاربری اراضی

ردیف	شاخص‌های کاربری اراضی	میزان تأثیر گذاری			
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
۱	تناسب منطقی بین جمعیت و خدمات	۳۶/۱	۱۳/۹	۳۴/۷	۹/۷
۲	توجه به بافت‌های باارزش تاریخی، فرهنگی	۲۸	۱۸/۷	۲۲/۷	۲۲/۷
۳	پیش‌بینی مناسب توسعه روستا	۳۲/۴	۲۹/۷	۱۴/۹	۱۷/۶
۴	جذب امکانات و خدمات رفاهی و زیر بنایی	۲۶/۴	۱۹/۴	۱۶/۷	۲۶/۴
۵	کیفیت دسترسی افراد روستا به خدمات	۳۵/۱	۱۶/۲	۲۵/۷	۱۲/۲
۶	میزان رعایت ضوابط و مقررات پیشنهادی	۲۷/۳	۲۲/۱	۲۵	۱۳/۹
۷	توزیع خدمات رفاهی و زیر بنایی	۳۶/۵	۱۴/۹	۱۴/۹	۱۶/۲

جدول ۶. آزمون فرضیه سوم

آزمون همبستگی پیرسون	
تعداد	۷۷
ضریب همبستگی	۰,۹۰۳**
P-value	۰,۰۰۰

برای این آزمون با توجه به ویژگی‌های مقیاس دو متغیر، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج این آزمون نشان می‌دهد که چون مقدار سطح معناداری ۰/۰۰۰ شده است و کمتر از ۰/۰۵ است بنابراین فرض صفر ما رد می‌شود و یعنی میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های کاربری اراضی رابطه معناداری با اطمینان ۹۵ درصد وجود دارد و مقدار ضریب همبستگی نیز مثبت است و برابر با ۰/۹۰۳ است.

اهمیت زمین در روستا بیشتر است، برخلاف شهر که قابلیت تولیدی آن مورد نظر نیست و تنها به عنوان فرصتی برای استقرار کاربری‌ها به آن نگاه می‌شود. زمین در نواحی روستایی، در حقیقت پشتیبان اصلی حیات و رونق فعالیت اقتصادی به شمار می‌رود. بنابراین هرگونه بی‌توجهی به این مهم، توانمندی اجرایی طرح هادی را در روستا با مشکل جدی (عدم پیروی مردم از طرح و حرکت خلاف جهت تعیین شده در طرح) روبه‌رو خواهد کرد. مهمترین معیارهایی که در استقرار کاربری‌ها باید در نظر گرفته شود عبارتند از: سازگاری با کاربری‌های مجاور، دسترسی آسان به آن از سوی همگان، رعایت عدالت در توزیع کاربری‌ها و توجه به شرایط مکانی مورد نیاز هر کاربری است (Islamic Revolution Housing Foundation of Zanjan Province, 2010:18). دسترسی به خدمات از دیگر اثرات اجرای طرح هادی روستایی محسوب می‌شود به طوری که نیازها و امکانات خدماتی در داخل روستا و در دسترس روستاییان باشد (Azimi & Jamshidian, 2004: 30). با توجه به جدول (۵)، مهمترین تأثیر طرح هادی بر روی شاخص‌های کاربری اراضی در مورد توزیع خدمات رفاهی و زیر بنایی با ۳۶/۵ درصد است. ساکنین روستا از بسیاری خدمات از جمله: آب، برق، تلفن، مسکن، مخابرات، خدمات حمل و نقل، خانه بهداشت، دفتر پست، فروشگاه تعاونی، خدمات آموزشی و... قبل از اجرایی شدن طرح هادی در روستا برخوردار بودند.

فرض ۴: میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های بهداشت در ارتباط است.
 H_0 : میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های بهداشت در ارتباط نیست.
 H_1 : میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های بهداشت در ارتباط است.

جدول ۷. شاخص‌های بهداشت

ردیف	شاخص‌های بهداشت	میزان تأثیر گذاری			
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
۱	ایجاد فضای سبز در روستا	۳۵/۱	۱۵/۶	۶/۵	۱۸/۲
۲	دفع و هدایت آبهای سطحی	۳۷/۵	۲۳/۶	۱۲/۵	۲۳/۶
۳	مکان‌یابی یا توسعه ی محدوده ی گورستان	۲۹/۷	۲۳	۱۷/۶	۱۳/۵
۴	دفع فاضلاب روستایی	۲۵/۷	۲۰/۳	۲۹/۷	۰
۵	کیفیت جمع آوری زباله‌ها	۲۷/۳	۲۶	۲۹/۹	۱۴/۳
۶	مکان دفع بهداشتی زباله‌ها	۲۸	۲۷	۴	۱۲/۲

جدول ۸. آزمون فرضیه چهارم

آزمون همبستگی پیرسون	
تعداد	۷۷
ضریب همبستگی	۰,۹۳۸**
p-value	۰,۰۰۰

برای این آزمون با توجه به ویژگی‌های مقیاس دو متغیر، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج این آزمون نشان می‌دهد که چون مقدار سطح معنا داری $0/000$ شده و کمتر از $0/05$ است بنابراین فرض صفر رد می‌شود یعنی میزان موفقیت اجرای طرح هادی روستای خراشاد با شاخص‌های بهداشت رابطه معناداری با اطمینان ۹۵ درصد وجود دارد و مقدار ضریب همبستگی نیز مثبت است و برابر با $0/938$ است.

یکی دیگر از شاخص‌های ارزیابی طرح‌های هادی، بهداشت محیط روستاهاست. آب‌گرفتگی و گل‌آلود شدن معابر در زمان بارندگی، عمده‌ترین مشکل معابر روستاهاست. بنابراین ایجاد آبرو (کانیو) و جدول‌گذاری معابر برای هدایت آب‌های سطحی به بیرون از بافت فیزیکی، هدایت و همچنین ساماندهی دفع زباله و دفع پساب‌های خانگی از جمله آثار بهداشت محیط روستاست که پس از اجرای طرح هادی قابل توجه است (Anabestani & Akbari, 2011:102). به همین دلیل یکی از اثرات اجرایی مورد انتظار از طرح هادی روستایی تأثیر بر روی بهداشت محیط و وضعیت زیست محیطی روستاهاست (Azimi & Jamshidian, 2004:30). با توجه به جدول مهمترین تأثیر طرح هادی در مورد شاخص‌های بهداشت بر روی دفع و هدایت آب‌های سطحی با $37/5$ درصد است. قبل از اجرایی شدن طرح هادی، زباله‌های خانگی و فاضلاب و پس آب‌های خانگی، اغلب در سطح معابر رها می‌شدند ولی بعد از اجرایی شدن طرح، با نصب سطل زباله در سطح روستا و تهیه ی خودرو جهت جمع‌آوری زباله یکی از اقدامات مثبت طرح هادی در جهت جمع‌آوری و دفن زباله بوده است و علاوه بر آن، دفع و هدایت آب‌های سطحی در روستا نیز انجام می‌گیرد (شکل ۶).

شکل ۶. تصاویری از شاخص بهداشت روستای خراشاد

نتیجه‌گیری

طرح‌های هادی روستایی، طرح‌های توسعه فیزیکی و کالبدی روستاها هستند که در طیف زمانی ۱۰ ساله برای روستاها جهت هدایت بافت کالبدی روستاها تهیه و اجرا می‌شوند. این طرح‌ها دارای اهداف کالبدی، اقتصادی و اجتماعی هستند. با توجه به شرح خدمات طرح‌های هادی که بیشتر بر جنبه فیزیکی روستا تأکید می‌کند ولی اهداف اقتصادی و اجتماعی را نیز در بطن خود به همراه دارد. یکی از اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی افزایش ساخت و ساز، بازسازی و یا نوسازی واحدهای مسکونی در روستاهاست. در جریان بازگشایی و یا تعریض معابر روستایی تعداد قابل ملاحظه‌ای از

ساختمان‌ها به خاطر قرارگیری در مسیر طرح خیابان تخریب می‌شوند. با توجه به حمایتی که سازمان مجری (بنیاد مسکن) انجام می‌دهد معمولاً به تمام خانوارهایی که در مسیر طرح قرار می‌گیرند، وام مسکن کم بهره تعلق می‌گیرد. به همین خاطر پس از اجرای طرح، ساختمان‌های دو طرف معابر آسفالت شده با مصالح جدید و با دوام ساخته می‌شوند. این امر به تدریج نوسازی و ساخت بهتر مسکن در دیگر قسمت‌های روستا را موجب می‌شود (Azimi & Jamshidian, 2004:33). در این مقاله سعی شده اثرات اجرای طرح هادی در روستای خراشاد، بیشتر از دیدگاه ساکنین روستایی (کسانی که اثرات اجرای طرح را شاهد هستند) و اعضای شورا و دهیار مورد ارزیابی قرار گیرد. نتایج بررسی‌ها نشان داد که، ساکنین روستا، از اجرایی شدن طرح هادی در روستا رضایت دارند و میزان اثرگذاری و موفقیت طرح هادی را در ارتباط با شاخص‌های مسکن، معابر، بهداشت و کاربری اراضی خوب ارزیابی کردند. بهبود وضعیت مسکن و مقاوم سازی مسکن، صدور سند مالکیت یکی از اهداف مهم این طرح‌هاست که رضایت ساکنین روستا را در زمینه‌ی شاخص مسکن دنبال داشته است. یکی از پروژه‌های مهم در اجرای طرح‌های هادی، تعریض یا احداث معابر در روستاهاست. با اجرایی شدن طرح هادی، شبکه معابر و مسیر پیاده روها اصلاح شد که باعث سهولت رفت و آمد روستاییان و همچنین با ایجاد شیب در معابر، جدول گذاری و قرار دادن جوی‌ها باعث بهبود و کیفیت معابر و دسترسی آسانتر به خدمات شد. برنامه‌های بهداشتی در زمینه جمع‌آوری زباله، دفع آب‌های سطحی و پسماندهای منازل که یکی از اثرات اجرایی مورد انتظار از طرح هادی روستایی تأثیر بر روی بهداشت محیط و وضعیت زیست محیطی روستاهاست عملیاتی و به اجرا درآمد و همچنین، دسترسی آسان به کاربری‌ها از سوی همگان، رعایت عدالت در توزیع کاربری‌ها و توجه به شرایط مکانی مورد نیاز هر کاربری که مهمترین تأثیر طرح هادی بر روی شاخص‌های کاربری اراضی در مورد توزیع خدمات رفاهی و زیر بنایی است اجرایی شد.

References

1. Alal Hesabi, M. (2001). The need for a new approach in Rural Development and improvement. *Journal of Housing and Rural Environment*, 100, 14-23. (In Persian)
2. Albaladejo-pina, IP., & Diaze-Delfa, M.T. (2009). Tourist Preferences for Rural House Stays: Evidence from Discrete Modeling in Spain. *Tourism Management*, 30, 805-811.
3. Amar, T., & Samime Sharemi, R. (2008). Evaluation of the physical effects of rural guide projects (Case Study: Khmam Department of Rasht city). *Journal of Housing and Rural Environment*, 28 (127), 44-55. (In Persian)
4. Anabestani, A. A. (2008). Evaluation of the physical effects of rural guide projects (Case Study: West villages of Khorasan Razavi). *Articles collection of the first National Housing Conference and rural physical development*, Zahedan, 8 and 9 October 2008, 1-6. (In Persian)
5. Anabestani, A. A., & Akbari, M. H. (2011). The evaluation of guide projects and its role in the village physical development from the perspective of rural (case study: Jahrom city), *Journal of Human Geography Research*, 44 (4), 93-110. (In Persian)
6. Aslani, R. (1998). Evaluation of approaches of rural development in the last fifty years. *Fifty years Conference papers collection on Development Planning in Iran*, Iran Economy Research Organization, Tehran, 223-230. (In Persian)
7. Azimi, N., & Jamshidian, M. (2004). Investigation of physical effects of rural guide projects implementation (Case Study: Gilan West). *Fine Arts Quarterly*, 22, 25-34. (In Persian)
8. Aziz Poor, F., Khalili, A., Mohsen Zadeh, A., & Hosseini Hasel, S. (2010). Analysis and Evaluation of the economic Effects of Guide projects implementation in country rural settlements. *Journal of housing and rural environment*, 30 (135), 71-84. (In Persian)

9. Azizpour, F., & Hosseini Hasel, S. (2007). A review of the physical transformation of country villages with emphasis on rural guide project. *Journal of Housing and rural environment*, 27 (127), 42-55. (In Persian)
10. Azkia, M., & Ghaffari, G.R. (2003). *Rural development with emphasis on rural society of Iran*. Ney Publication. (In Persian)
11. DHV Consulting Engineers from the Netherlands. (1995). *Guidelines for rural centers planning*. translation by Behnam Shapoori, Sazandegi jahad Ministry, Research and Investigation Center of rural issues, Volume I, First Edition, Tehran. (In Persian)
12. Ghaffari, R. (2010). Rural land use change in approved guide projects. *Proceedings of the First International Conference on rural settlements, housing and texture*, planning and designing of rural context, Volume II, Islamic Revolution Housing Foundation, Department of Rehabilitation and rural housing, First Edition. (In Persian)
13. Hagh Panah, M., & Dehghani, M. (2008). Investigation of the physical effects of the implementation of the rural guide projects, *the first national conference of housing and rural physical development*, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan. (In Persian)
14. Hanzal Aidane, A. (2009). *Evaluation of guide projects effects on rural development (Case study: city of Khorramshahr)*. M. A thesis on geography and rural planning, Isfahan University, Geography and Environmental Planning college, with guidance of doctor Syed Iskandar Sydayi and Doctor Syed Hidayatullah noory. (In Persian)
15. Housing foundation of Islamic Revolution. (2007). *Guide Land Studies*. Tehran: sharif publication.
16. Housing foundation of Islamic Revolution. (2007). *Guide Land Studies*. Sharif publication. Tehran.
17. Islamic Revolution Housing Foundation of Zanjan Province. (2010). *Performance reporting of rural guide projects in Zanjan Province*. Deputy of Rural Development, Islamic Revolution Housing Foundation in Zanjan province. (In Persian)
18. Kelly, C. M., Hoehner, C.M., Baker, E.A., Ramirez, L.K.B., & Brownson, R.C. (2006). Promoting Physical Activity in Communities: A pproaches for successful Evaluation of Program and policies. *Evaluation and program planning*, 29, 280-292.
19. Liu, Y. S. (2007). Rural transformation development and new countryside construction in eastern coastal area of China. *Acta Geographica Sinica*, (62), 563-
20. Mohammadi Yeganeh, B., Nabati, A. & Cheraghi, M. (2011). Explanation of the effects of the guide projects implementation in the improvement of the life quality rural areas (Case Study: Karany village- city of Bijar). *Journal of Housing and rural environment*, 31 (139), 99-112. (In Persian)
21. Molaei Hashjin, N. (2006). Analysis about objectives, requirements and process of preparing and conducting of rural guide projects with emphasis on Gilan. *Journal of Geographical landscape*, 2 (4), 105-123. (In Persian).
22. Moradi, M., Abtahi Nia, A., & Shahi Soudy, Z. (2008). Investigation of the Effects of guide projects implementation on village physical development (Case Study: Haji Abad, the central department of Birjand city). *Articles collection of the National Housing and village physical development Conference*, Zahedan, 8 and 9 October 1388, 54-62. (In Persian)
23. Motyee Langroodi, S.H. (2002). *Rural Planning with an emphasis on Iran*. (First Edition), Mashhad: Jahad Daneshgahe. (In Persian)
24. Muzaffar, F., Hosseini, S. B., Soleimani, M., Tarkashvand, A. & Sarmade, A.A. (2007). Evaluation of the guide projects implementation effects on Iranian village's environment. *Journal of Environmental Sciences*, 5 (19), 12-31. (In Persian)
25. Natural Disaster research institution. (2008). *Evaluation of the Effects of Rural Guide project*. Housing Foundation of Islamic Revolution, Tehran. (In Persian)
26. Papeli Yazdi, M.H. (1996). *Physical- sphere organizational project of rural settlements (five dpartmentsm of sought cities of khorasan) central department of Birjand city (1 and 2 final stage)*. Islamic Revolution Housing Foundation, Birjand. (In Persian)

27. Papeli Yazdi, M. H., & Ebrahimi, M. (2005). *Rural Development Theories*. (second edition), Samt publication, Tehran. (In Persian)
28. Roknenldin Eftehkari, A. & Behzad Nasab, A. (2003). Communication planning, Critical approach to the planning theory (with emphasis on rural development planning). *Modares Journal of Human Sciences*, 32, 1- 22. (In Persian)
29. Rezvani, M.R, (2010). *An Introduction to rural development programing in Iran*. (Fourth Edition), Ghomes, Tehran. (In Persian)
30. Share Pour, M. (1990). *Investigation of the economic, social effects of the implementation of the development projects in the villages of Azerbaijan Sharghy*. M. A Thesis, with Mustafa Azkia guidance, Tehran University. (In Persian)
31. Taghiloo, A. A., Khosrowbeygi, R., & khodaye, Y. (2008). Evaluation of the rural guide projects in physical, social and economic dimensions of rurals point of view (Case Study: Komijan city, Central Province). *Articles collection of first National Housing Conference and rural physical development*, Zahedan, 8 and 9 October 2008, 22- 32. (In Persian)
32. The villages and municipalities organization of the country. (2005). *Familiarity with guide, control and monitor projects on rural construction*. Urban and rural specialized Services and studies Center, Institution of Humanities and Social Sciences. (In Persian)
33. Tदारow, M. (1988). *Economic development in third direction*. Translation by Gholam Ali Farjadi, Tehran, Plan and Budget Organization. (In Persian)

On the Analysis of Implementation of Guidance Projects' Effects on the Development of Rural Areas

(Case Study: Khorashad Village, Birjand County, South Khorasan Province)

Khorashadizadeh¹ M.

M. A., Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Islamic Azad University, zahedan, iran

Esmailnezhad M.

Assistant prof., Dep. of Geography, Birjand University, Birjand, Iran

Received: 31/01/2016

Accepted: 04/12/2016

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Guidance projects in Iran are influenced by the function-oriented approach with respect to the physical transformation in the villages, attempt to transform the villages' context and achieve rural development. (Mozafar, et al., 2008: 12). The final results of rural guidance projects are proposed land use map, per capita table and other rules and regulations in Iran. Some other researchers believe that rational-oriented approach is used more than other approaches in rural development planning system (Eftekhary & Behzadnasab, 2004: 1). The results show that rational-oriented approach has faced many failures and weaknesses; due to "expert orientation" and "non-participatory characteristic" in the current condition, communication approach is considered as major needs of the rural development planning process in country (Eftekhare & Behzadnasab, 2004: 1). Accordingly, surveying the present study is followed by the analysis the amount of implementation effects and success of guidance projects on the development of rural guidance projects in Khorashad village, Birjand County. This study surveys the amount of influencing and success extent of the rural guide project in Khorashad village in terms of physical, social, economic and health dimensions on the villagers' points of view.

Methodology

The object of the current study is applied and also, descriptive-analytical research in terms of Methodology. In descriptive method, the data are collected through library and field studies. In analytical method (statistical analysis), some indexes had been considered based on the objective of the study, and data relating to these indexes are collected through questionnaire and were determined and analyzed by using statistical tests. The population of the study are the heads of household in Khorashad village according to the census 2011, are 379 persons that by using Cronbach formula, 77 of them were selected and questionnaires were distributed among them. In this study and according to the proposed hypotheses, questionnaire was consisted of two sections: the section of the general questions (age, education level, etc.), and the other section was related to professional questions were designed relevant to the implementation effects of guidance projects on the development of rural guidance projects in Khorashad village. The questionnaire consists of 32 items that were placed on a 5-point Likert scale ranging from "very low= 1" to "very high= 5". The validity of the questionnaire was done through evaluating by the experts of Rural Housing Foundation and professors of university and were confirmed

1 Corresponding Author:

E-mail: m.khorashadi@ymail.com

after remove problems. In this study, the reliability of questionnaire was determined through Cronbach alpha in SPSS software environment. Cronbach alpha test was performed with 32 items. The Cronbach alpha coefficient was 0/976 that indicated very good reliability. Data analysis was performed by using inferential statistics such as Pearson correlation test through SPSS¹ 20 software.

Results and Discussion

In Khorashad village, new homes with new construction have been built by taking into account the technical principles and respecting limit of the streets and also, strengthening and renovation are seen more than ever. Before implementation of the guidance project, flooded pathways while raining and also, commuting the villagers in the pathways were difficult. But, implementation of the guidance project eases commuting the villagers and by creating slope in passages, putting kerb and raceway, it has improved the quality of pathways. The most important impact of guidance project on land use indexes is about distribution of welfare and infrastructure services with 36.5 %. The village residents enjoyed a lot of services including water, electricity, telephone, housing, telecommunications, transportation services, health center, post office, cooperative shops, educational services, etc., before implementation of the guidance project in the village. The most important effect of guidance project about health indexes is on disposal and control of surface water with 37.5 %. Before implementation of the guidance project, household waste, sewage and waste waters, usually were released on pathways. But, after implementation of the guidance project, installation of garbage at the village surface and preparing car for waste collection, have been of positive actions of guidance project to collect and disposal of waste. Moreover, disposal and control of surface water are done in the village.

Conclusion

In this study, it has been attempted to evaluate the implementation effects of guidance project in Khorashad village, from the rural residents' point of view more than others (Those who witnessed the effects implementation), council members and village administrator. The results showed that rural inhabitants are satisfied with the implementation of rural guidance project and the effectiveness and success of guidance project associated with indexes of housing, roads, health and land use was assessed well. Improving and strengthening housing situations, and issuing the ownership deed are of the main goals of these projects. That follow the consent of the village's residents in terms of housing indexes. One of the important projects in guidance projects is widening or construction of pathways in villages. With implementation of guidance project, the network of pathways and pedestrian path have been modified which have facilitated commuting the villagers and also, by creating slope in passages, putting curb and raceway, it has improved the quality of pathways and has made easier the access to services. Moreover, health programs in the field of collecting garbage, surface water and waste disposal of homes which are of the expected implementation effects of the rural guidance project and influence the environmental health and ecological status villages, were applied and implemented, and the easy access to applications by public, consideration of justice in distribution of applications and paying attention to the location conditions required by each user which become the most important impact of guidance project on land use indexes in distribution of welfare and infrastructure services is.

Key Words: Birjand County, Guidance Project, Khorashad Village, Physical Development, Rural Development, Village